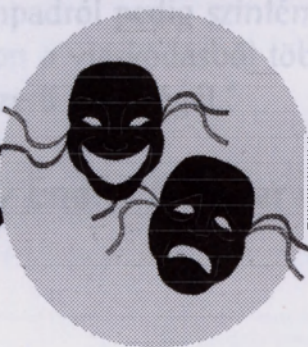

előszó...

SZÍNHÁZ

KOMMUNIKÁCIÓ

Aki valaha is foglalkozott tehetségek felfedezésével, nevelésével, aki egyszer is átélte azt az örömet, melyet egy ifjú művészpálya első sikeremél érezhet az ember, aki már tudja, hogy mekkora felelősség, mennyi aggodás, féltés jár azaz, hogy fiatal életek, gyerekek pályájának alakulását döntheti el munkánk, s aki megtapasztalta azt is, hogy a szeretetnél és bizalomnál biztosabban kamatozó befektetés nincs - azok velünk együtt vallják majd magukénak ezt a dolgot!

1991 óta életem szebbik, örömtelibb része a CRAZY Amatőr Színház Társulása.

Egyszerre lehetek tanára, rendezője, bátyja, apja, olykor, s egyeseknek talán ripacszkodásnak vélhető mindenese,

s legnagyobb rajongója a "faluszínház-nak", amely nélkül ma már nehezen tudnám elképzelni mindennapjaimat.

Köszönöm a sorsnak a lársaimmal való találkozást. Ezt az örömet és hála szerepét megosztani mindenkivel, ezen sorok olvasóival, akik szimpátiát éreznek a színház iránt, akiket valaha is megérintett már Thalia szelleme.

SZEMINÁRIUMI DOLGOZAT

**KÉSZÍTETTE: DUMA ZSOLT
IV. MAT. TAN. - II. MŰV. MEN.**

előszó...

" Az élet, mondjuk: Élet vagy viaskodásba úz bennünket, vagy megengedi, hogy álmodjunk. Az emberek az álmokat szeretik jobban, s az álmodók különbek, mint a viaskodók.

A művész, mondjuk: Művész, az emberi lélek e kétarcúságának Herkulese, s ha amit mondunk, a szavak olcsó játékanak tetszik is: viaskodvalmodja, vagy álmodva viaskodja át az életet.

A színpadról pedig szintén csak az merjen hozzánk szólni, ki két kálváriát járt. Hozzon a viaskodásból többet, vagy az álomból, nem bánjuk, de hozza az élet nagyszerű teljességét."

(Ady Endre: Magyar ciklus)

*Aki valaha is foglalkozott tehetségek felfedezésével,
nevelésével, aki egyszer is átélte azt az örömet, melyet
egy ifjú művészpálya első sikereinél érezhet az
ember, aki márt tudja, hogy mekkora felelősség,
mennyi aggodás, féltés jár azzal, hogy fiatal életek,
gyerekek pályájának alakulását döntheti el munkánk,
s aki megtapasztalta azt is, hogy a szeretetnél és
bizalomnál biztosabban kamatozó befektetés nincs -
azok velünk együtt vallják majd magukénak ezt
a dolgoztot*

1991 óta életem szebbik, örömtelibb része a

CRAZY Amatőr Színjtszó Társulás.

*Egyszerre lehetek tanára, rendezője,
bátyja, apja, olykor, s egyeseknek talán
ripacskodásnak vélhető mindenese,*

*s legnagyobb rajongója a "faluszínház-
nak", amely nélkül ma már nehezen tudnám
elképzelni mindennapjaimat.*

*Köszönöm a sorsnak a társaimmal való
találkozást. Ezt az örömet és hálámat
szeretném megosztani mindenkivel,*

*ezen sorok olvasóival,
akik szimpátiát éreznek a színház iránt,
akiket valaha is megérintett már Thalia szelleme.*

Nézze meg a mi arénáinkat. Voltaképpen komédiázásban árulja el a lelkét minden társadalom. Lóverseny, cirkusz, autómobilverseny, birkózás, rulett, makaó, és a SZÍNHÁZ, futball. Nézze, nézze, mind egyforma, lelketlen, üres...

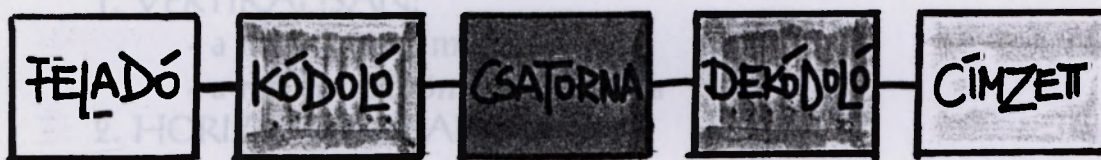
Mert nem mer becsületes lenni a mai aréna, s nem meri bevallani, hogy becsstelen. Gallienus arénájának a népe nem mert mondani, hogy mit kíván, s Gallineus nem szépített és nem ámított. "

(Ady Endre : Mai aréna)

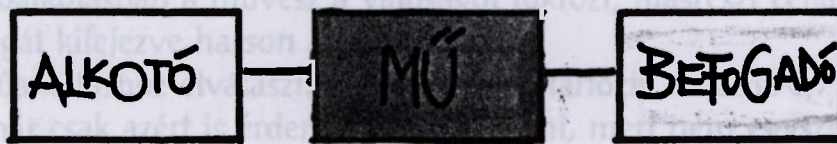
Lehet, hogy a színház, vagy inkább aréna(!), mint ahogy Ady is írja, ámít, szépít, s olykor hazudik, mint ahogy írja A színház csődje c. kritikájában, de tény, hogy hosszú évek óta meghatározója minden társadalomnak, s velejárója minden emberi életnek.

Jerzy Grotowski írja, hogy aszínház nem azonosítható a tudománnyal, de mint művészet, mint az emberekhez szóló próféta része a KOMMUNKIÁCIO-nak, az emberi önkifejezés, az önmegvalósítás eszköze.

Ha csak magában vizsgálnánk a jólismert kommunikációs modellt,

könnyen rájöhetünk, hogy a művészi élet, a műalkotások kommunikációban betöltött szerepe jóval bonyolultabb, összetettebb ennél. Az adó, jelen esetben a művész gondolatai, mondandója közvetetten jut el a kommunikációs csatornán a "címezethez", s a műalkotás önálló életet élve képes egyszerre több emberhez is szólni, átlépve tér- és időbeli dimenziókat, képes kortalanul üzeni a régmúlt időkből a ma emberéhez. Létrejön egy látszólag egyszerűbb modell:

Benne mindegyik elem egyformán fontos! Bármelyik hiányzik, műalkotásról nem beszélhetünk. Ugyanolyan fontos a gondolatait kifejezni vágyó alkotó, mint azt a saját maga nyelvére lefordító, elgondolkodó befogadó.

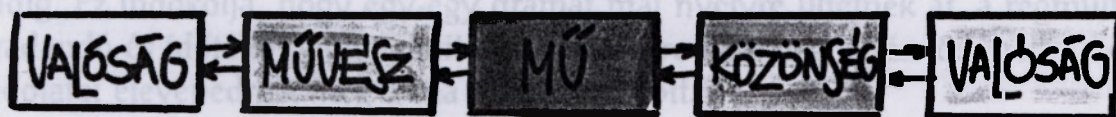
- ALKOTÓ NÉLKÜL NINCS MŰALKOTÁS!
- HA A MŰALKOTÁS NEM TÁRGYIASUL, NEM JÖHET LÉTRE MŰÉLVEZÉS
- HA BEFOGADÓ NINCS, A MŰVÉSZI TÁRGY ELVESZTI MŰVÉSZI JELLEGÉT.

A művészet csak másokért és mások által van.

Ez az alaptörvény fokozottan vonatkozik a színházra, hiszen itt térben és időben is közvetlenebb kapcsolat alakul ki a színész, de az egész színházi alkotó közösség és a néző között. Kezdve attól, hogy belép egy emelkedettebb, patetikusabb művészi milióbe, hogy a ruhatárban leadja a kabátját, vagy a szünetben elgondolkodik a színházi környezetben és egy jó kávé mellett a hozzá intézett üzenetről.

SZÍNHÁZ ÉS DRÁMA

A színházi kommunikációs viszony elemzésének kiindulópontja a közlő kilétének megállapítása, vagyis a színház és dráma kapcsolatának elemzése.

Ezen modell alapján a következő területeken érdemes vizsgálatokat végezni:

1. VERTIKÁLISAN:

- a művész és a mű kapcsolata
- a mű és a közönség kapcsolata

2. HORIZONTÁLISAN

- a művésznek mint közlőnek a vizsgálata
- a műnek, mint közleménynek a vizsgálata
- a közönségnek mint befogadónak a vizsgálata
- a közlési csatorna vizsgálata

A műnek, mint műalkotásnak a létezését a dinamikus totalitás és komplexitás adja, amelyben a folyamatszerűség is alapjaiban benne van.

- a műtárgy a művészi aktivitás eredményeként mesterséges úton jön létre
- a műalkotásban a művész a valóságot tükrözi, másrészt célja, hogy önmagát kifejezve hasson a közönségre
- a műalkotáshoz elválaszthatatlanul hozzátartozik a BEFOGADÓ.

Ez utóbbit már csak azért is érdemes hangsúlyozni, mert nem egyszer hajlamosak a színház emberei megfeledkezni arról, hogy a színház végülis a közönségért (is) van.

A színházat, mint komplex képet vizsgálva érdemes a figyelmet felhívni arra, hogy:

1. A színház legsokoldalúbb képviselője a színjátszó ember. A többi elem csak kiegészítő szerepet játszik, az embert körülvevő világ megjelenítésére szolgál (díszlet, jelmez, szcenika, kellékek...stb.)
2. A színház egynemű közege a helyzet, amiben az emberi test megjelenik.
3. A színész teste két létszférában létezik. (Hamlet meghal, a színész nem) Minden megjelölt figurában benne van a színész jelene is, hiszen a saját egyénisége ad "maibb" arculatot egy-egy régmúlt időbeli hősnek.

4. A dráma a három fő irodalmi műnem (líra, dráma, epika) egyike.

- a dráma egynemű közege a nyelv
- a nyelv csak egy létszférában létezik
- az írott műben két személy soha nem cserélhető fel.

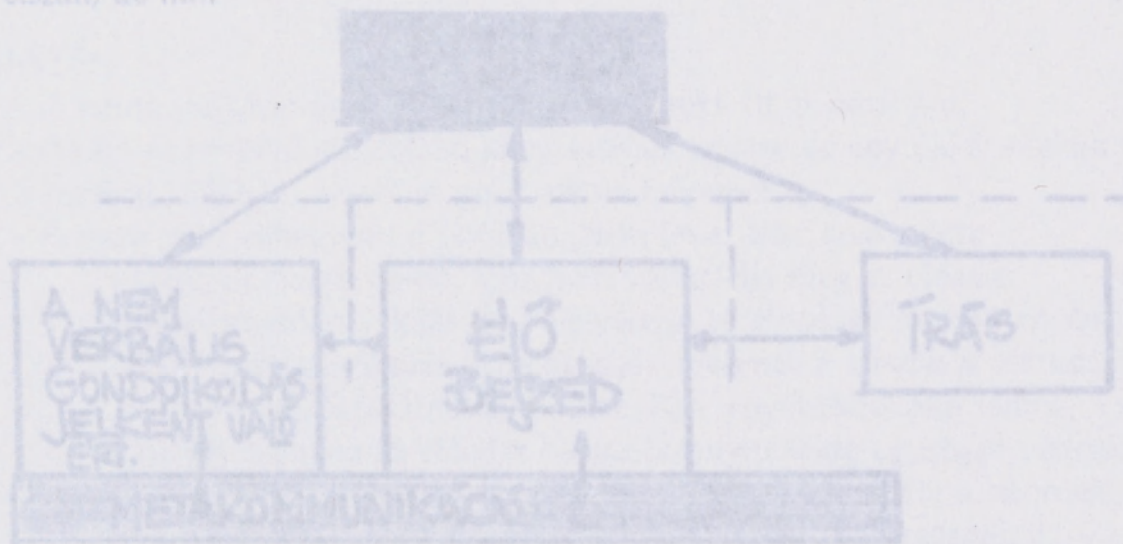
5. A színjátékban a művész és műalkotás nagymértékben azonossá válik.

- a színész minden gesztusa színlelt
- a néző egy pillanatra sem gondol arra, hogy valóságos életet lát.

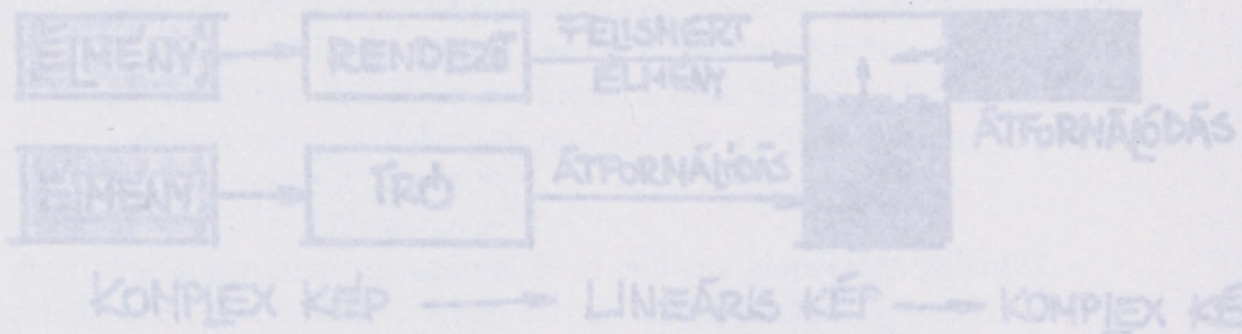
Csak egy primitív néző számára válhat mindez "hétköznapivá".

Olyannyira, hogy képes pénzt és adományokat gyűjteni Isaura kiszabadítására.

A színjáték, a befogadó mindig azonos történelmi valóságban van, az író nem mindig. Ez indokolja, hogy egy-egy drámát mai nyelvre ültetnek át, a régmúlt maradandó és időtálló gondolatát a ma nyelvére helyezik. Más történelmi korok gondolatai elevenednek meg a ma díszletei között.

Az írott dráma és a színházi produkció átforgalmazásának és közös vonásainak folyamatát a következő modellel szemléltethetjük:

Az írott dráma több is, kevesebb is a színjátéknál:

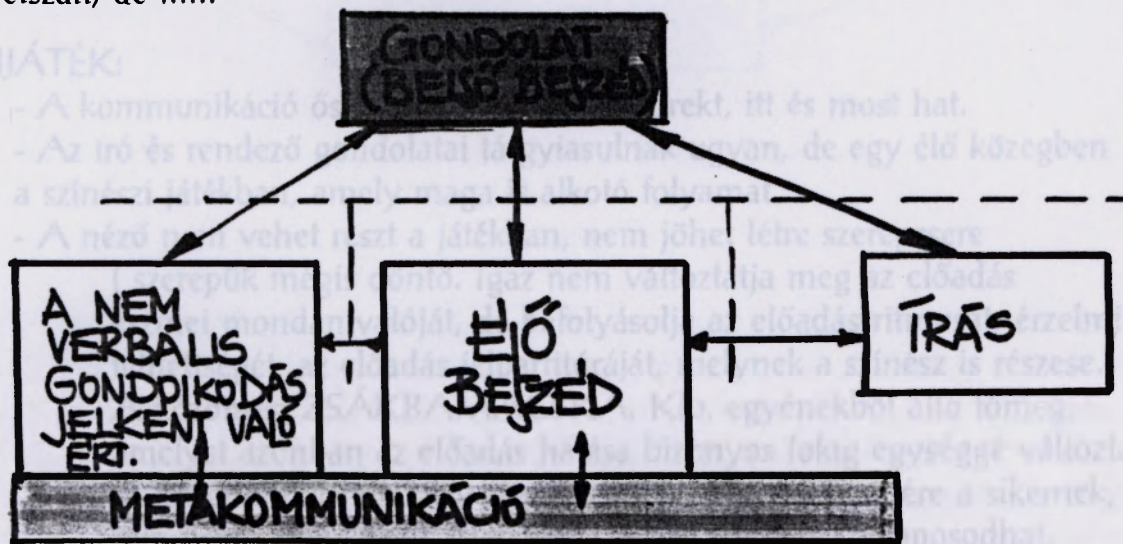
- több, mert az író által megfogalmazott gondolatot legoptimálisabb környezetét teremti meg

SZÍNHÁZ ÉS KOMMUNIKÁCIÓ

A kultúra minden alakzatának lényeges eleme a kommunikáció. Ha szakaszokra szeretnénk bontani a kommunikáció fejlődését, akkor a következő, lényeges pontokat érdemes megemlíteni:

1. Természetes közlési módok és a hozzájuk kapcsolódó közlési rendszerek.
(gesztus, mimika, tánc...stb.)
2. Eltárgyiasulás korszaka
(írás, szimbólumok, nyomda, audió-vizuális eszközök...stb)
3. a számítógép és az információrobbanás korszaka.

Gondolkodásunk átstrukturálásával lehet kialakítani az írást vagy az élő beszédet. Ha a dráma és a színházi előadás viszonyát, kapcsolatát vizsgáljuk, sok esetben hasonlóságokat vélhetünk felfedezni az írás és a beszéd között, a papírra fektetett és időben hosszabb távra szóló írott szöveg és a beszélt szó között. Mert ugye a szó elszáll, de

Az írott dráma és a színházi produkció átfomálódásának és közös vonásainak folyamatát a következő modellel szemléltethetjük:

KOMPLEX KÉP → LINEÁRIS KÉP → KOMPLEX KÉP

Az írott dráma több is, kevesebb is a színháznál:

- több, mert az író által megfogalmazott gondolatot legoptimálisabb környezetét teremti meg

- kevesebb, mert egy dimenzióval rendelkezik a többdimenziójú színjátékkal szemben.

DRÁMA ÉS SZÍNJÁTÉK

A dráma, mint nyomtatásban megjelenő írásos alkotás a tömegkommunikáció egyik jelensége, míg a színjáték a kommunikáció ősformája.

DRÁMA:

- jellemző rá a közlés olyan módja, amelynek során a közleményt nyilvánosan technikai terjesztő eszközök segítségével, közvetve és egyoldalúan, szétszórt közönséghez továbbítják.
- a mű az egycsatornás üzenet
- a befogadók köre szétszórt. A közlőnek a befogadóról és fordítva csak homályos elképzelése van

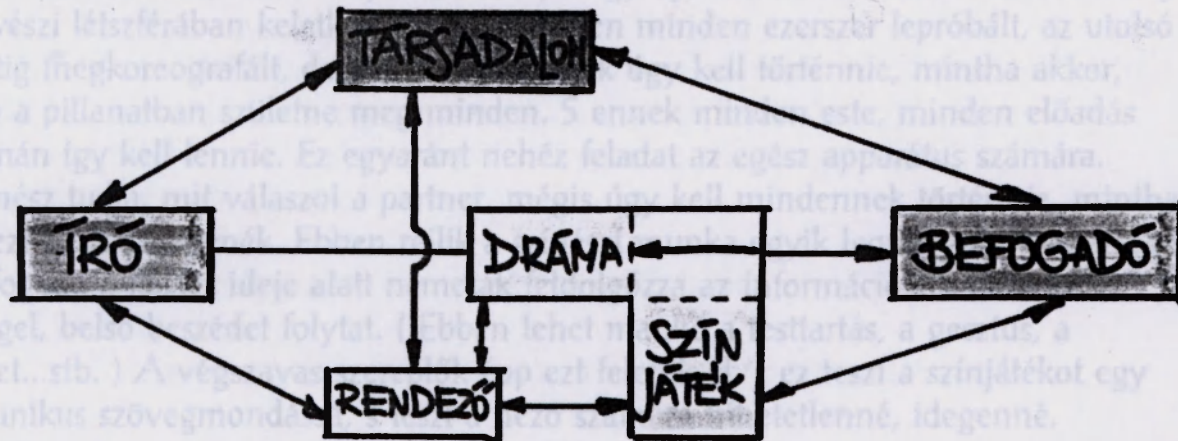
SZÍNJÁTÉK:

- A kommunikáció ősi formája. A közlés direkt, itt és most hat.
- Az író és rendező gondolatai tárgyiasulnak ugyan, de egy élő közegben a színészi játékban, amely maga is alkotó folyamat.
- A néző nem vehet részt a játékban, nem jöhet létre szerepcsere (szerepük mégis döntő. Igaz nem változtatja meg az előadás eszmei mondanivalóját, de befolyásolja az előadás ritmusát, érzelmi telítettségét, az előadás jelpartitúráját, melynek a színész is részese. A közönség ZSÁKBAMACSKA. Klb. egyénekből álló tömeg, amelyet azonban az előadás hatása bizonyos fokig egységgé változtat. A közönségtől rengeteg függ. Telt ház szinte alappillére a sikernek, míg üres sorok között a legjobb játék is könnyen ellaposodhat. Szinte csak belső monológoknak tűnhet a színész számára a tömegnek szánt mondanivaló. Befolyásolja a közönséget a propaganda, amely már előadás előtt szelektálódik, befolyásoló tényező a pillanatnyi hangulat. A színész általában értesül a befogadó véleményéről, a tolmácsolt gondolatot megértettségéről, hiszen a néző ha kell, fütyül, tapsol, vidáman nevet, s olykor közbe is szól. Ez a legjobb kritika, és talán a legfontosabb kritika is.

A színház éppen ezért maradandó és az emberre alapvetően jellemző művészeti ág. Az ITT ÉS MOST jelleg, a megismételhetetlenség, az ALKOTÁS SZERTEARTÁSÁBA történő beavatkozás, az ember által emberi világot teremtő művészet végigkíséri az emberiség történelmi múltját.

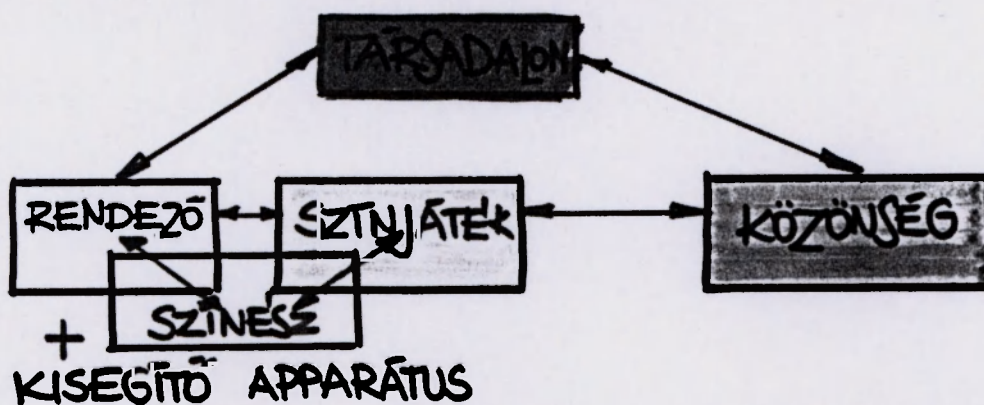
AZ IRODALMI ALAPANYAGÚ SZÍNJÁTÉK KÖZLÉSI VISZONYA

A művészi alkotások sorában talán a legbonyolultabb kapcsolódási viszonyokat a színház, a dráma, az alkotó közösség és befogadó között vélhetjük felfedezni, ezért érdemes néhány szóban a színház alapvető viszonyairól is szólni:

1. társadalom - író - dráma - rendezés - társadalom
színházi
apparátus

Az író és rendezőt meghatározó primer valóság lehet bár különböző, de a rendezői élmény legalább annyira meghatározó, mint az író. A dráma a rendező számára az ő primer valóságának művészi tükrözését is kell jelentenie még akkor is, ha az író nem azonos valóságban él vele. Rá hárul az a "hálás-hálátlan" feladat, hogy a ma embere számára alakítsa át maivá a régebbi korok hangulatát, mondanivalóját. A rendező elsősorban a színész, másodsorban a teljes színházi apparátus, melybe a díszletektől a jelmezekig, a világításon át a zenei élményig minden beletartozik, az író által megteremtett feltételek alapján új minőséget: Színházi játékot hoz létre. Nem mondhatjuk, hogy a szerep ürügy a színésznek, de a színész sem ürügy a szövegnek. A szerep eszköz ahhoz, hogy keresztmetszetet készítsünk önmagunkról, elemezzük önmagunkat, s ezzel újra alkossuk kapcsolatunkat másokkal....A színház találkozás.

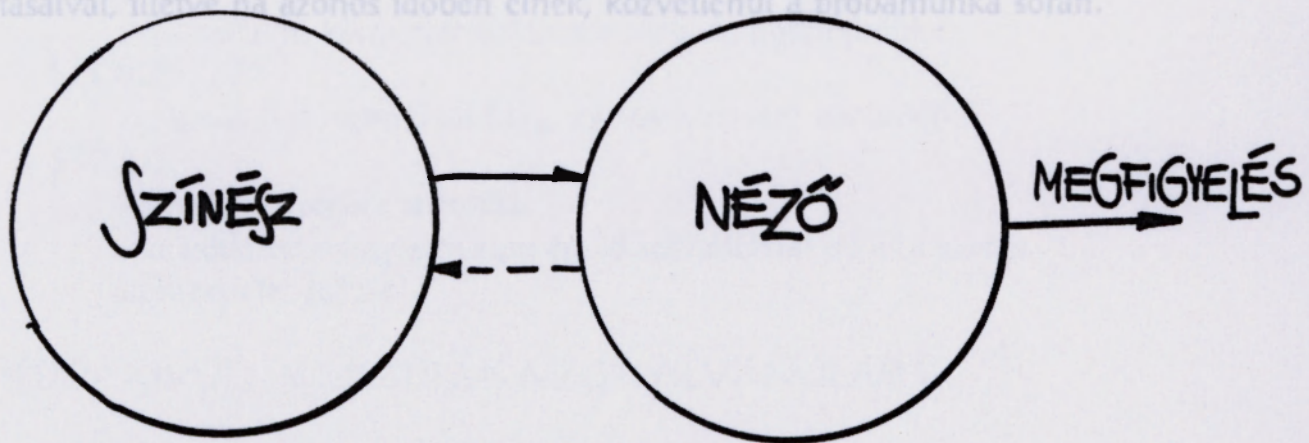

3. A néző nem csak az egyes színészekkel, szituációkkal, jelenetekkel építi ki kapcsolatát, hanem a belőlük felépülő egész színjátékkal, s ilyenkor a színjáték egész beállít.

A közlési folyamat szervezője, megalkotója a RENDEZŐ, aki megkísérel optimális lehetőséget teremteni az írói, rendezői teológia megvalósulásához. A színjáték a befogadótól alkotó részvételt (pl. Hajmeresztő), vagy passzív befogadást is követelhet (Shakespeare: Hamlet).

Egy aktív befogadást feltételezve a játék stilizált, a rendező többet bíz a befogadó alkotó fantáziájára, nem olya szájbarágós, mint például egy már külsőségeiben is problémamentesebb, feledtető játék, mint pl. egy operett. A kommunikációs viszony a művészi létszférában keletkezik, természetesen minden ézerszer lepróbált, az utolsó részletig megkoreografált, de mégis mindennek úgy kell történnie, mintha akkor, abban a pillanatban születne meg minden. S ennek minden este, minden előadás folyamán így kell lennie. Ez egyaránt nehéz feladat az egész apparátus számára. A színész tudja, mit válaszol a partner, mégis úgy kell mindennek történnie, mintha mindezt nem is sejtjenék. Ebben rejlik a színészi munka egyik legnagyobb nehézsége. A befogadó a közlés ideje alatt nemcsak feldolgozza az információkat, hanem mérlegel, belső beszédet folytat. (Ebben lehet mankó a testtartás, a gesztus, a tekintet...stb.) A végszavas szereplők épp ezt felejtik el, s ez teszi a színjátékot egy mechanikus szövegmondássá, s teszi a néző számára hihetlenné, idegenné.

Az író közvetlenül is hathat a színjátékra, a rendező és a színész munkájára utasításaival, illetve ha azonos időben élnek, közvetlenül a próbamunka során.

2. Amikor a színészek a cselekmény kommentátorává válnak, narrátort játszanak, a szerzőt helyettesítik közvetve vagy közvetlenül, a közönséghez szólnak, a megértést segítik. (pl. Déry: Képzelt Riport Egy Amerikai Popfesztiválról)

3. A néző nem csak az egyes színészekkel, szituációkkal, jelenetekkel épít ki kapcsolatot, hanem a belőlük felépülő egész színjátékkal, s ilyenkor a színjáték egész beállítottsága hat a közönségre, mint befogadóra.

A néző magatartása szerint lehet:

- nem érdekelt
- kívülálló
- azonosíthatja magát egyes szereplőkkel

NEM ALAPVETŐ VISZONYOK:

A közönség találkozása az írott drámával nem nélkülözhetetlen része, feltétele a színjáték kommunikációs folyamatának. Az írott művel való színjáték előtti találkozás bizonyos mértékben módosíthatja a befogadói magatartást.

Ez lehet segítő és gátló tényező is egyben:

- SEGÍTŐ

- a gondolati tartalom megértését előkészíti

- GÁTLÓ

- nem az olvasó elképzelései szerint állították színpadra a művet.

Az író közvetlenül is hathat a színjátékra, a rendező és a színész munkájára utasításaival, illetve ha azonos időben élnek, közvetlenül a próbamunka során.

- SZÓKÉSZLET

- Társadalmi normáktól függ, egyének szerint variálódik

- STÍLUS

- a beszéd szerves tartozéka.

Az irodalmi, vagy szövegre épülő színjátéknál adott a szerep szókészlete, stílusa

BESZÉDEN KÍMÜLI AKUSZTIKUS MEGNYILVÁNULÁSOK:

- artikulálatlan hang vagy hangkapcsolások
- zörej
- tiszta zenei hang

A VIZUÁLIS CSATORNA:

Elsősorban értelmező, szituációteremtő hatása van, de önálló jeleket is létrehozhat. Ezek a jelek lehetnek standardizáltak, közismertek, a színjáték anyagából kialakított jelek, amelyek csak azon környezetben belül életképesek. Szerepe lehet alá- és felérendelt is.

A SZÍNJÁTÉK KÖZLÉSI CSATORNÁI

Az emberi társadalomban mind az öt érzékszervnek van kommunikációs funkciója. Kiemelkedő szerepet játszik a két szintetizálásra képes érzékszervünk: a látás és a hallás.

AZ AKUSZTIKUS CSATORNA SAJÁTOSSÁGAI:

- BESZÉDHANG

- alapvető szint, már születéskor adott. Önálló funkcionális egység, kialakulását a társadalom is befolyásolja, személyiségünkről sokat elárul.

- HANG

- beszédhang egy csomó olyan komponenssel együtt, amelyek egybeforrtak a hanggal

- intonáció - jellegzetes dallamminta

- ritmus - nyelvközösség határozza meg

- beszédtempó - lassú/gyors

- KIEJTÉS

- Társadalmi környezet határozza meg, hangszimbólika

- SZÓKÉSZLET

- Társadalmi normáktól függ, egyének szerint variálódik

- STÍLUS

- a beszéd szerves tartozéka.

Az irodalmi, vagy szövegre épülő színjátéknál adott a szerep szókészlete, stílusa

BESZÉDEN KÍVÜLI AKUSZTIKUS MEGNYILVÁNULÁSOK:

- artikulátlan hang vagy hangkapcsolások

- zörej

- tiszta zenei hang

A VIZUÁLIS CSATORNA:

Elsősorban értelmező, szituációteremtő hatása van, de önálló jeleket is létrehozhat. Ezek a jelek lehetnek standardizáltak, közismertek, a színjáték anyagából kialakított jelek, amelyek csak azon környezetben belül életképesek. Szerepe lehet alá- és felérendelt is.

DRÁMAJÁTÉKOK

AZ EMBERI TEST MEGNYILVÁNULÁSAI:

- tekintet
- arcmimika
- gesztus
- testtartás

A TÉRBŐL ADÓDÓ MEGNYILVÁNULÁSOK:

- hangsúlyos pontok, a szereplő mit hol, hogyan csinál
- térformák, a szereplők, tárgyak viszonyai, kapcsolatai.

KIEGÉSZÍTŐ MEGNYILVÁNULÁSOK:

- tárgyi szimbólika, a tárgyak magukon kívüli jelentései
- építészeti elemek, díszlet, dobogó
- festészeti elemek, a tárgyak, a játék festőisége
- iparművészeti elemek, kellékek megformáltsága
- fényeffektusok, önálló elemként, hatásfokozóként is
- proxemikai elemek, a szereplők és a tárgyak egymáshoz való viszonya
- kinetikai elemek, a játzók és minden színpadi elem mozgásos megnyilvánulásai

KIEGÉSZÍTŐ CSATORNÁK

- szaglás, csak közönség közötti játéknál van jelentősége
- tapintás vagy hőhatás, ritkán fordul elő, hatótávolságát a kar hossza határozza meg, kb. 75 cm.
- ízlelés, legritkábban alkalmazott elem.
(pl. borral való megkínálás)

SZÍNJÁTÉK ÉS KÖZLÉSI CSATORNA

A közlési csatornák sajátosságai módosítják az őket igénybe vevő, felhasználó színjátékot. Ezek alapján a következő színjátéktípusok léteznek:

- AUDITÍV CSATORNÁJÚ

a vizualitás elhanyagolható, vagy egyáltalán nem létezik. A "sötét színházban", a hangjátékoknál. (pl.: felolvasások)

- VIZUÁLIS CSATORNÁJÚ

önállóan nehezen él meg (pl.: pantomim)

- AUDITÍV- VIZUÁLIS CSATORNÁJÚ

a legtöbbször alkalmazott módszer (proxemikai törvények)

DRÁMAJÁTÉKOK

"...Minden, ami a nyilvánosság előtt játszódik, olyam, mint a színház. Éppen ezért, akiket rövid időn belül a közéletbe küldenek, úgy neveljék, hogy ott megfelelően állják meg a helyüket, s a rájuk bízott feladatokat kellően végezzék el."
("schola Ludus, Sárospatak, 1656)

Személyes tapasztalataim, és az amatőr színjátszás terén eltöltött immáron közel 10 év alatt egyértelművé vált számomra, hogy a drámajátékoknak a színjátszásban, a minél tökéletesebb színpadi kommunikáció és összjáték érdekében elengedhetetlenül fontos szerepe van. A drámajátékok az emberépítést célozzák, feladatuk a személyiségformálás, a kapcsolatfelvétel, a kapcsolattartás, a közlés megkönnyítése. Pontosan megfogalmazható szocializáló tevékenység. S bár a fenti Comenius idézetben a színház szerepel, nem véletlen a dráma kifejezés itteni használata, mely gyökereiben őrzi az ógörög tenni, cselekedni igét. Azért is szerencsésebb a dráma szó használata, mivel a színházhoz túlságosan is kapcsolódó gondolattársítás a hagyományosan értelmezett közönség képzele. A drámajátékban az együttjátszásról van szó, a színészek együttgondolkodásáról, amely éppen olyan fontos része a színházi kommunikációnak, mint a közönség, vagy a színház egésze. Mindenki azonos szituáció részese, így a néző nélkül is megvalósul az a tréning, amire Comenius utal. A drámajátékok a dráma és a színház befogadására irányuló nevelés.

A jól alkalmazott dramatikus nevelés elősegíti:

- a közösségben tevékenykedő ember aktivitásának serkentését,
- ön- és emberismeretek gazdagodását,
- önálló gondolkodás fejlődését, alkotóképességet,
- összpontosított, megtervezett munkára való szoktatást,
- testi, térbeli biztonság, időérzék javulását.
- a mozgás és beszéd tisztaságát, szép, kifejező voltát.

Mindezek is bizonyítják, hogy a kommunikációban a drámajátékoknak igen fontos, kiemelkedő szerepük van. A játékos forma módjából következik, hogy a résztvevők szemében értékke válik a jó megfigyelés, a képzelőerő, a szabálytartás, a helyzetfelismerési és döntési készség, a könnyed és kifejező mozgás, a tiszta beszéd.

ÉRZÉKSZERVI FINOMÍTÁS

Felfedezzük a világot és önmagunkat. Ez az első lépés, melyet a "drámacsinálás" terén meg kell tennünk. A képzelőerő és a kommunikációs készség serkentése alapozó tevékenység. A kreativitás kommunikációt jelent: az egyén állandó kapcsolatban van a külső és belső világgal. A külvilág átélésének nyitottsága teszi lehetővé az egyén számára azt, hogy felismerje és átérezze a problémák létezését. Belső világban a kapcsolat az ismert és átélt között asszociációkat hoz létre, melyek

elvezetnek a megoldáshoz. Az új felismerést, ami először csak szubjektív, az egyén aztán fordítja le objektív, a külvilág számára is érthető alakra.

LÁTÁS, HALLÁS, ÍZLELÉS, SZAGLÁS, TAPINTÁS

"Tudod mi az, hogy látni? Gyarapítani. Látni annyi, mint keresztülhatolni valamin és megtöbbszörözni. Meg annyi, mint kitalálni. Ha hasonlítani akarsz önmagadra, akkor találd ki magad mindig újra, minden pillantásoddal. Amit az ember kitalált, az megvan. .. Ha látsz, akkor téged magadat is látnak, akkor a pillantásod visszatükröződik.

Látni, ez még azt is jelenti, hogy ketten közelednek egymáshoz, csökkentik a távolságot... Látni még annyi is, mint leleplezni... Lebírni valamit, birtokba venni."
("Szakácsné Vida Mária")

Figyelj, mondjuk a gyereknek. S tudjuk, minden tudatos emberi tevékenység nélkülözhetetlen eleme az irányított, s megtartott figyelem. A befogadás pillanatsora már összpontosítást kíván, a koncentráció időtartama és mélysége pedig fejleszthető. Ne védekezz a benyomások ellen, engedd magadra hatni a világot.

PÉLDA: TITKOS KARMESTER, KACSINTÓJÁTÉK, TÜKÖRJÁTÉK...

MEGŐRZÉS ÉS ÚJRATEREMTÉS, RITMUS, TÉRHASZNÁLAT

Az emlékezetvallató játékok mind, mind segítik a nyelvi kifejezés erősítését. Beszélj, beszélj, mondjuk a játékosnak, s tudatosítjuk benne, meost az a fontos, hogy Ő hogyan őriz bizonyos mozzanatokot a múltból, milyen teljességgel képes azokat felidézni. Tévedés lenne azonban azt gondolnunk, hogy csak a színházban kell kialakíttatnunk a pillnata megélésének képességét. Mindez tudatos koncentrációt kíván, az élmény befogadásánál jótékony lazulást, utánaengedést jelent.

PÉLDA: ÚJ ÜNNEP, ÁLOMMESE, SZÁMOLÓS JÁTÉK

ERŐGYŰJTÉS ÉS FIGYELEMÖSSZPONTOSÍTÁS

Hogy elérjük a várva-várt alkotóképességet, az erőnlétet biztosító egyszerű gimnasztikai gyakorlatoktól kezdve a személyiség nyitottságát segítő kontaktusgyakorlatokig számos játékot alkalmazhatunk. A kreativitás száminkra most elsősorban kommunikációt jelent. az egyén állandó és intenzív kapcsolatát a külvilággal. A külvilág viszonylag steril elemeivel, színekkel, hangokkal, ízekkel, illatokkal, és tapintási élményekkel, amelyek valamely módon személyekhez kötődtek. A külvilág színei és illatai egy-egy ember, sokszor épp a csoporttárs viszonylatában lesznek érdekesek. Ő a legfőbb tényező, a pótolhatatlan, be nem helyettesíthető elem a külvilágban, A MÁSIK EMBER. A fölfedezett tárgyak után

vele kell kapcsolatot teremtenünk, s ennek a kommunikációs kapcsolatnak a megléte és megtartása lesz a majdani színjáték alapvető kritériuma. Ha létezik a kapcsolat, elképzelhető, hogy a játékos által megalkotott drámai egység képes valamilyen üzenet továbbítására, de ha nincs ez a kapcsolat a világ és a játékos között, nincs igazi közlés. Valamiről bizonyára akkor is beszélni fogunk, de az nem lesz színjátékos megnyilvánulás, csak valamiféle kommunikációs próba-szerencse játék.

A külvilággal való nyitott kapcsolat révén az egyén problémákat ismer fel, s az ismeretlen dolgok a helyükre kerülnek.

Ezen cél megvalósítását szolgálják a következő játékok:

- 100%-os egymásra támaszkodás
- ÖNÉRZÉKELÉS ÉS PARTNERÉSZLELÉS
- testhelyzet megfigyelő gyakorlatok
- lazítás és feszítés
- légzés, hangadás, kiejtés gyakorlatok
- koncentrációs játékok

KAPCSOLATTEREMTÉS ÉS BIZALOM

Már az eddigiek is igényeltek valamiféle kapcsolattartási készséget, a kontaktusteremtés tudatos megfigyelésére viszont külön hangsúlyt kell fektetnünk. A hétköznapi életben talán fel sem tűnő kapcsolatfelvétel most lassítva, olykor részeire bontva folyamatában mutatkozik meg, s így érhető tetten a kommunikáció során bekövetkező apróbb-nagyobb hiba, melyre eddig tán nem is figyeltünk, de amely a színpadi alak megformálásakor többszöröse nő. Feszült figyelem és lágyan ránk hagyatkozó bizalom egyaránt érvényesül a játékokban, s ez egyetlen összehangolt emberi tevékenységből sem hiányozhat. A szemkontaktus elfogadásától a kezdeményezéséig, az érintés elviselésétől a védő szorítás biztonságáig nagyon hosszú az út, olykor ki sem épül, mert sok minden akadályozza.

PÉLDA: VAKVEZETÉS! TILTÓ JÁTÉK

ÜZENETVÁLTÁS

A kreativitásról szólva már többször esett szó a kommunikációról, méghozzá olyan értelemben, hogy csak a külvilágra nyitott ember képes kommunikálásra. A külső és belső világ állandó kapcsolata teszi lehetővé az információk cseréjét.

A kommunikáció információk közlését, vagy cseréjét jelenti, valamilyen erre szolgáló eszköz, illetve jelrendszer útján. Az interakció két vagy több személy közötti jelen idejű történés, társas kölcsönhatás, mikor is mindegyikük hatást gyakorol a másikra, s ugyanabban az időben mindannyiukra hatást gyakorolnak a többiek. A

tekintetváltástól a verekedésig minden ilyen típusú emberi tevékenység interakció, jelen idejű kommunikáció.

Sok olyan helyzet, szituáció ismert, amikor a kommunikáció kudarcra felhőzött. Leggyakoribb példa erre a szülő és gyermeke "PÁRBESZÉDE", az az áldialógus, mely sokkal inkább hat monologizálásnak, melyben az egyik fél parancsokat oszt, vagy hallgat, a másik visszautasít, s ha beszél, visszabeszél.

" Az ilyen kommunikáció tragédiája nem a szeretetnek, hanem a kölcsönös megbecsülésnek, nem az intelligenciának, hanem bizonyos készségeknek hiánya" (Haim Ginott)

Hogy el tudjunk fogadni másokat, hogy kapcsolatba tudjunk lépni másokkal, ahhoz önmagunkról s a másik személyiségéről nyert benyomásainkat is pontosítanunk kell. Ehhez önismeret, kíváncsiság, a beleélés és együttérzés képessége szükséges, s az a kölcsönös megbecsülés és bizalom, amely a kapcsolattartás nélkülözhetetlen eszköze.

Az együttérző beleélés az empátia, amely kutatások szerint nem a verbális kommunikáció és a metakommunikáció jelzéseinek fokozott feldolgozásán alapul, tehát nem a más nyelvre lefordítható tartalom, hanem a közlésmód által meghatározott jelenség érzékelése és megválaszolása. (Buda Béla)

Az emberi kommunikáció modelljében természetesen kitüntetett helyet foglal el a BESZÉD. A szavak nélküli közlések jelentősége kiemelkedő a színház életében. A verbális kommunikáció mögött vagy inkább mellett ott helyezkedik el a nem verbális kommunikáció.

PÉLDA: ACJÁTÉK, TEKINTET, GÉSZTUSOK, TESTTARTÁS, ÖSSZETETT KOMMUNIKÁCIÓS JÁTÉKOK, ÉN KIJELENTÉSEK, KÖZÖS DRAMATIZÁLÁS, MINTHA JÁTÉKOK, RÖGTÖNZÉS

(" Ha az ember a rögtönzés szót kimondja, azonnal a commedia dell'artéra gondol. Én azonban rögtönzésen nem ennek a letűnt művészetnek modern formájában való megújítását értem, hanem eleven módszert a színház elméletének és gyakorlatának tanítására, oly módszert, amely elősegíti a növendék egyéniségének fejlődését, ... A rögtönzés arra kényszeríti a növendéket, hogy felfedezze saját kifejezési eszközeit." (Charles Dullin)

A SZÍNHÁZ JELRENDSZERE

SZÍNHÁZ ÉS SZEMIOTIKA

A kommunikációelmélet és a szemiotika ontológiailag azonos eredetűek, s csak ismeretelméletileg különböznek egymástól. A kettő egymást kiegészíti a színházi közlés elemzésében. Mi a színház? Egyfajta kibernetikus gép, melyet nyugalmi állapotban függöny rejt el. Ám mihelyt felfedik, számtalan információt közvetít a befogadó felé. Az előadás alatt a befogadó egyszerre hat vagy hét információt kap egyszerre, (díszlet, jelmez, világítás, színészi munka stb.), ám míg a díszlet elemei állandóak, maradandóak, addig a szó, a gesztus állandóan változik. Ez egy egyfajta információs többszólamúságot eredményez. A színházban jelen van a szemiológia valamennyi alapvető problémája: a kód és a játék, a jel, ezek variációi, a közlemény denotációja és konnotációja. Minden anyagi tárgy, valóságos esemény jellé válik, ha eredetileg is a valóságra vonatkozott, vagy valamilyen belső emberi gondolatot közlünk vele.

A dráma alapanyaga a jel, mely jelekkel hangulatokat, családviszonyokat, szituációkat teremtünk. A művészi közlés folyamatában kettős kódról beszélünk: amelynek elsődleges alkotóeleme a műalkotás közegét szolgáló természetes nyelv, s a másodlagos alkotóeleme: a művészi jelentés.

A színjáték elsődleges anyaga az emberi test, s általa az emberre jellemző valamennyi megnyilvánulás. Az színész ugyanabban a helyzetben van mint a költő: saját testmozgásával, hangszínével, gesztusaival fejez ki érzelmeket, ahogyan a költő is költészetével fejezi ki saját, és váltja ki mások véleményét.

A színházi jel többszólamú, többcsatornás. A színházi jel nem magától értetődő. A művészi üzenet kettős alakban jelenik meg a műalkotásban:

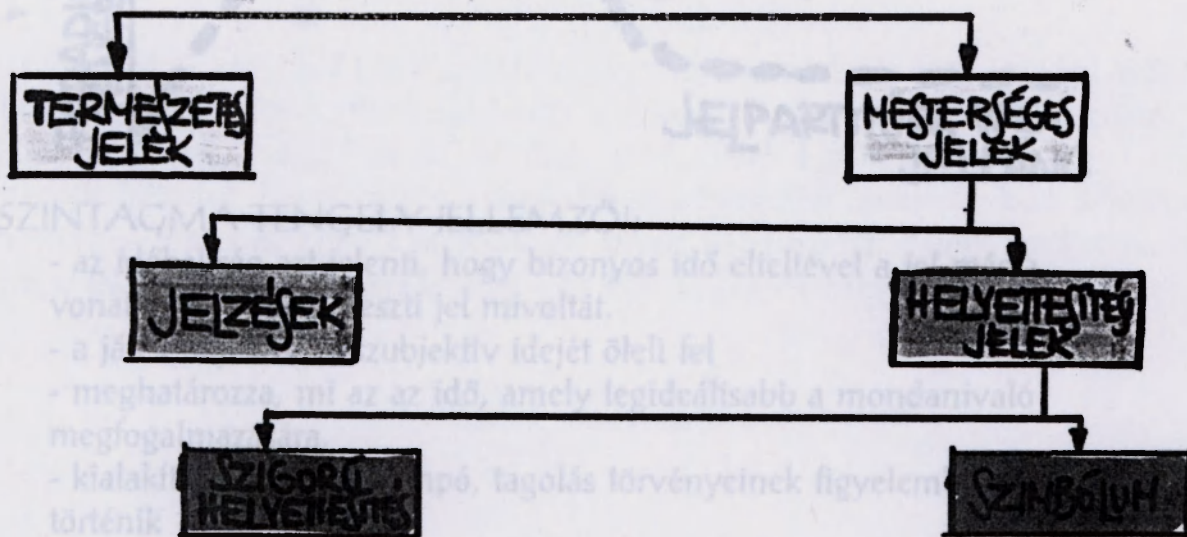
1. mint szemantikai jelentés
2. mint esztétikai jelenség

Szemantikai oldalát a nyelv képezi, még esztétikai oldalát az üzenet személyessé tétele, a sajátos nyelvhasználat. Ez a kettősség a dráma és színjáték viszonyában is megfigyelhető. Míg a dráma csak a leírt nyelven tudók számára érthető, a színjáték megértéséhez nem feltétlenül szükséges a nyelv értése. A színjáték nyelvi korlátai annál jobban felszabadulnak, minél inkább pontos szemantikai információt kapunk a szövegen kívüli "megszólalásoktól". Külön lehetne írni a zajnak, mint a színházi produkciót zavaró tényezőnek a hatásáról, amelyek lehetnek irracionális zajok, szövegtévsztésből adódó zavaró tényezők, fizikai zajok, székcsörgéstől a köhögésig stb. Ezek jelenlétével számolnunk kell, viszont az előadás pontos megkonstruálásával, szilárd jelpartitúra kialakításával a minimumra kell lehetőségeinkhez mérten csökkentenünk.

A JELPARTITŰRA

A jeleket létrehozó szubsztálum a színész teste, valamint a játékban résztvevő tárgyak rendszere, amelyek 3 térbeli és 1 időbeli dimenzióval rendelkeznek:

A színházi jelek és azok felhasználásának mértékéről a köv. táblázat nyújt tájékoztatást:

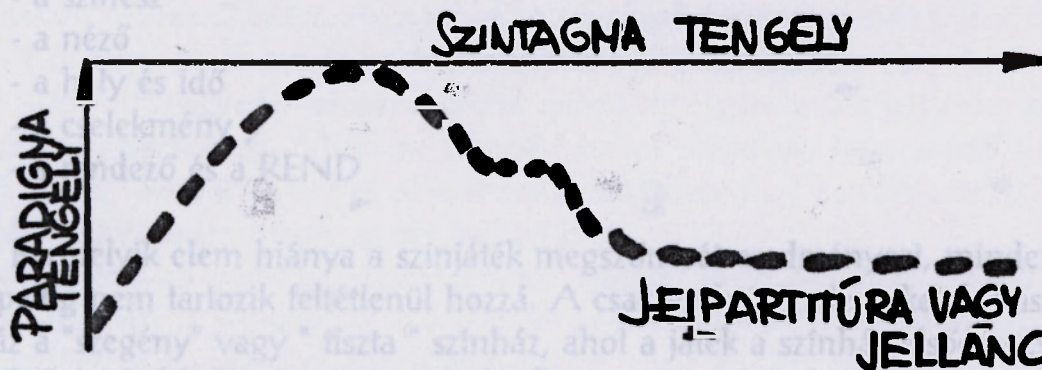
A SZÍNHÁZBAN VALÓ FELHASZNÁLÁS MÉRTÉKE

- tisztán térbeli jelek - állandó (díszlet)
 - változó (színész helyzete)
- tisztán időbeli jelek - beszéd, ének
- térbeli - időbeli jelek - a színész térbeli mozgásával kialakuló jelek
- kettős megjelenésű jelek - amikor a térbeli jel időbeli jelentéssel bír
 - amikor az időbeli jel térbeli jelentéssel bír

A jeleknek a tengelyeken való elhelyezkedése, összekapcsolódása jelláncot, jelpartitúrát alakít ki, amely egyben magában rejtja a mű idő és térszervezését, kompozícióját. A kompozíció megalkotója a rendező. Ezen jelpartitúra kialakítás a színház feladata és célja. A jelpartitúra a kész színházi jelek szigorúan rögzített rendszere, amelyet a színésznek minden előadáson újra kell alkotnia. Kialakításának

A JELPARTITÚRA

A jeleket létrehozó szubsztátum a színész teste, valamint a játékban résztvevő tárgyak rendszere, amelyek 3 térbeli és 1 időbeli dimenzióval rendelkeznek:

A SZINTAGMA TENGELEY JELLEMZŐI:

- az időbeliség azt jelenti, hogy bizonyos idő elteltével a jel másra vonatkozik, vagy elveszti jel mivoltát.
- a játék objektív és szubjektív idejét öleli fel
- meghatározza, mi az az idő, amely legideálisabb a mondanivaló megfogalmazására.
- kialakítása a ritmus, tempó, tagolás törvényeinek figyelembevételével történik

A PARADIGMA TENGELEY JELLEMZŐI

- a játék objektív és szubjektív terét öleli fel
- kialakítása a tér törvényeinek figyelembevételével történik
- meghatározza, milyen tér a legalkalmasabb a mondanivaló megfogalmazására

A két tényező függvényében a következő jeleket ismerjük:

- tisztán térbeli jelek - állandó (díszlet)
 - változó (színész helyzete)
- tisztán időbeli jelek - beszéd, ének
- térbeli - időbeli jelek - a színész térbeli mozgásával kialakuló jelek
- kettős megjelenésű jelek - amikor a térbeli jel időbeli jelentéssel bír
 - amikor az időbeli jel térbeli jelentéssel bír

A jeleknek a tengelyeken való elhelyezkedése, összekapcsolódása jelláncot, jelpartitúrát alakít ki, amely egyben magában rejtje a mű idő és térszervezését, kompozícióját. A kompozíció megalkotója a rendező. Ezen jelpartitúra kialakítása a színház feladata és célja. A jelpartitúra a kész színházi jelek szigorúan rögzített rendszere, amelyet a színésznek minden előadáson újra kell alkotnia. Kialakításának

alkotófolyamata szintén színházanként, sőt játékosonként változik, csak a végeredmény azonos.

A színjáték állandó elemei:

- a színész
- a néző
- a hely és idő
- a cselekmény
- a rendező és a REND

Bármelyik elem hiánya a színjáték megszűnését eredményezi, minden más új elem pedig nem tartozik feltétlenül hozzá. A csak ezeket az elemeket felhasználó színház a "szegény" vagy "tiszta" színház, ahol a játék a színház elsődleges elemeiből épült fel. Ter, észetesen a másodlagos anyagok is fontos funkciót látnak el. Lehetőség van arra is, hogy a másodlagos anyag elsődlegessé váljon, amikor pl. egy kellék elválaszthatatlanul összefonódik egy figura megjelenítésével.

Az ókori görögöktől kezdve nagy jelentősége van a színháznak, egy színházi produkció emberekre gyakorolt hatásának. Amatőr színjátszó rendező lévén hiszem, hogy erre most is reális igény van, létjogosultsága pedig vitathatatlan. A kommercializálódás folyamata bár előrelőrt, de hiszem, hogy nemes gondolatok mindig megértő fülekre találtnak, s a kommersz elé tud majd állni az a színházi érték, amely emberek millióinak nyújtott eligazodást a mindennapi életben, segítette őket egy jobb és emberibb kapcsolat kialakítására, melynek alapja a kommunikáció.

Köszönettel tartozom Dr. Rubovszky Kálmán tanszékvezető Úrnak, amiért Merő Béla szaklogozatát biztosította számomra, mely gondolatok vezérfonalkénti szolgáltak dolgozatom megírásakor. Köszönöm Fabulya Lászlónénak, a Körösvidéki Drámapedagógiai Társaság elnökének, hogy a drámajátékokkal kapcsolatban értékes gondolatokkal látott el

UTÓSZÓ

"Londontól Budapestig nem olyan nagy a különbség publikum és publikum között. És talán a publikumnak van igaza. Nem engedi magát becsapni egy-két száz úgynevezett művészlélektől. A sznobok, a smokkok beugranak néha. Tetszik magukat, hogy ők is meghalnak a szépért. Voltaképpen pedig mi szükség van Beethovenra, míg a valcer és niggerdal terem? Nálunk éppen úgy szeretik a cigánymuzsikát, mint önöknél. Maeterlicknek a Monna Vanná-t kellett megírnia, hogy a publikumig jusson. Mese, immár ravasz és okvetlenül izgató mese kell a publikumnak. Megelevenített bolond vagy rémes bábjáték....

... Barátom milyen nems darabokat lehetne játszani ilyen gárdával. De hát fűtyül a nemes darabokra a Vígszínház, s a Vígszínháznak helyesel a publikum. Különbözik pedig sejtetheti, hogy nem ez hozott Budapestre. Csak tévútra akartam önt vezetni. Isten vele: még ma este tovább utazom."

(Budapesti Napló, 1906. február '22.)

Az ókori görögöktől kezdve nagy jelentősége van a színháznak, egy színházi produkció emberekre gyakorolt hatásának. Amatőr színjátszó rendező lévén hiszem, hogy erre most is reális igény van, létjogosultsága pedig vitathatatlan. A kommercializálódás folyamata bár előretört, de hiszem, hogy nemes gondolatok mindig megértő fülekre találnak, s a kommersz elé tud majd állni az a színházi érték, amely emberek millióinak nyújtott eligazodást a mindennapi életben, segítette őket egy jobb és emberibb kapcsolat kialakítására, melynek alapja a kommunikáció.

Köszönettel tartozom Dr Rubovszky Kálmán tanszékvezető Úrnak, amiért Merő Béla szakdogozatát biztosította számomra, mely gondolatok vezérfonalként szolgáltak dolgozatom megírásakor. Köszönöm Fabulya Lászlónénak, a Körösvidéki Drámapedagógiai Társaság elnökének, hogy a drámajátékokkal kapcsolatban értékes gondolatokkal látott el

CRAZY,

avagy egy őrült színjátszó csoport életéből

1991. tele. Egy őrült(!) ember agyából kipaltan egy szikra. Miért ne lehetne Mezőkovácsháza városának egy önálló, gyermekeket, gimnazistákat, sőt még felnőtteket is foglalkoztató színjátszó csoportja. Milyen ha jobban belegondolunk, a művelődés, a szép iránti igény mindenki-ben ott lakozik valahol, és ezt feltétlenül erősíteni kell.

A cél tehát adott. Egy olyan színjátszó csoport létrehozása, amely jó közösség égisze alatt sok-sok ember, a kultúrát szolgálva, jól érezve magát csinál jó dolgokat. Ezen cél megvalósításához adott volt egy olyan csoport, amely már két éve működött, és olyan gyermekdarabokat adott elő, mint a *Fülemile*, vagy a *Lúdas Matyi*.

A csoport új tagokkal bővülve nem kisebb célt, mint *Móricz Zsigmond: Légy jó mindhalálig* c. művének színpadra állítását tűzte ki célul. Az emberfeletti próbák eredményeképpen 1992. május 30-án feltház előtt, óriási sikerrel bemutatkozott a társaság.

A premier óta eltelt időben immáron 82 alkalommal adtuk elő a darabot az ország számos pontján. Azóta a CRAZY sokak által ismertté vált, egyre többen játnak hozzánk, és mi is egyre több helyen léphetünk fel. Nem titkoll célunk, hogy olyan helyekre is eljussunk, ahol az embereknek minimális lehetősége van csak a művelődésre. Ennek keretén belül megannyi apró faluval ismertettük meg a színjátszást, falunapokon is szerepeltünk, és elmentünk az ország legkisebb településére is. Forogya, ahol a falu teljes lakossága, 86 ember tapsolt lelkesen a szabadtéren előadott műsorunk után. Ezek mellett az ország számos nagy rendezvényén is részt vehettünk. (pl. *Idősek Világnapja*, *klb. bálók*, *Országos Gyermeknap a Budapest Sportcsarnokban*, *CSABA EXPO '95*, *Országos Narancs Fesztivál*, *Megyeri Sreker tábor* stb.)

December 23-án újabb bemutatónk volt. *Müller-Tolcsvay-Bródy: DOCTOR HERZ*.

Egy musical, amely emberségről és szeretetről szól, s amelynek bizonyos részleteit adtuk elő, amelyek szemünk leginkább szólnak szerepéről, emberségről. Ezért is tűztük ki a bemutató napját Karácsony Szentestéjéhez közelre. 1993. április 2-4. mi adtuk otthont a *Megyeri Színjátszó Fesztivál*-nak és az *Országos Diákszínjátszó Fesztivál* megyei selejtezőjének. A város, a környék és a szülők lelkes segítségével egy jól sikerült fesztivált mondhattunk magunkénak, ahol vendégünk volt a Magyar Televízió szegedi gárdája és Varga Szabolcs a Manhattan együttes sztárja. A 3 nap alatt 300 fiatal 17 produkcióban mutatkozott be, a zsűri pedig a szakma élmezőnyéből érkezett. Éa mi a sikereinket illeti: A *Légy jó mindhalálig* c. produkciónkkal továbbjutottunk az országos versenyre, ahol a közönségdíjat és a zsűri különdíjat

CRAZY,

avagy egy őrült színjátszó csoport életéből

1991. tele. Egy őrült(!) ember agyából kipattan egy szikra. Miért ne lehetne Mezőkovácsháza városának egy önálló, gyermekeket, gimnazistákat, sőt még felnőtteket is foglalkoztató színjátszó csoportja. Hiszen ha jobban belegondolunk, a művelődés, a szép iránti igény mindenkiben ott lakozik valahol, és ezt feltétlenül erősíteniünk kell.

A cél tehát adott. Egy olyan színjátszó csoport létrehozása, ahol egy jó közösség égisze alatt sok-sok ember, a kultúrát szolgálva, jól érezve magát csinál jó dolgokat. Ezen cél megvalósításához adott volt egy olyan csoport, amely már két éve működött, és olyan gyermekdarabokat adott elő, mint a *Fülemile*, vagy a *Lúdas Matyi*.

A csoport új tagokkal bővülve nem kisebb célt, mint *Móricz Zsigmond: Légy jó mindhalálig* c. művének színpadra állítását tűzte ki célul. Az emberfeletti próbák eredményeképpen 1992. május 30-án teltház előtt, óriási sikerrel bemutatkozott a társaság.

A premier óta eltelt időben immáron 82 alkalommal adtuk elő a darabot az ország számos pontján. Azóta a CRAZY sokak által ismertté vált, egyre többen játnak hozzánk, és mi is egyre több helyen léphetünk fel. Nem titkolt célunk, hogy olyan helyekre is eljussunk, ahol az embereknek minimális lehetősége van csak a művelődésre. Ennek keretén belül megannyi apró faluval ismerttük meg a színjátszást, falunapokon is szerepeltünk, és elmentünk az ország legkisebb településére is, Furugyra, ahol a falu teljes lakossága, 86 ember tapsolt lelkesen a szabadtéren előadott műsorunk után. Ezek mellett az ország számos nagy rendezvényén is részt vehettünk. (pl. *Idősek Világnapja*, *klb. bálók*, *Országos Gyermeknap a Budapest Sportcsarnokban*, *CSABA EXPO. '95*, *Országos Narancs Fesztivál*, *Megyei Szekértábor stb.*)

December 23-án újabb bemutatónk volt. *Müller-Tolcsvay-Bródy: DOCTOR HERZ*.

Egy musical, amely emberségről és szeretetről szól, s amelynek bizonyos részletet adtuk elő, amelyek szemünk leginkább szólnek szereeről, emberségről. Ezért is tűztük ki a bemutató napját Karácsony Szentestéjéhez közelre. 1993. április 2-4. mi adtunk otthont a *Megyei Színjátszó Fesztivál*-nak és az *Országos Diákszínjátszó Fesztivál* megyei selejtezőjének. A város, a környék és a szülők lelkes segítségével egy jól sikerült fesztivált mondhattunk magunkénak, ahol vendégünk volt a Magyar Televízió szegedi gárdája és Varga Szabolcs a Manhattan együttes sztárja. A 3 nap alatt 300 fiatal 17 produkcióban mutatkozott be, a zsűri pedig a szakma élmezőnyéből érkezett. Éa mi a sikereinket illeti: A *Légy jó mindhalálig* c. produkciónkkal továbbjutottunk az országos versenyre, ahol a közönségdíjat és a zsűri különdíjat

vehettük át, valamint az Országos Gyermekvédő Liga támogatásával a LEGO torony építésekor Budapesten léphettünk fel. Az *Oz, a csodák csodája* c. mesénk (melyben a legkisebbek mutatkoztak be, s melynek premierje március 13-án volt), meghívást kapott Egerbe, a *Magyarok IV. Nemzetközi Diákszínház Találkozójára*. Különdíjat vehetett át a Szalmaember, Nyilas Misi, valamint megkaptuk a legjobb koreográfiáért és a legjobb rendezésért járó díjat.

Az 1994-es év bemutatója *Charles Dickens: TWIST OLIVER* volt, amelyet a választások előestéjén, május 7-én láthatott a Tisztelt Nagyerdemű.

A bemutatót közel egyéves előkészítő munka előzte meg, melyben nagy segítségünkre volt a békéscsabai Jókai Színház, Hugyecz Ágnes a budapesti Nemzeti Színházból, valamint a CSABA TV. Az előadást, mely tudásunk legjavával, minden eddiginél nagyobb díszletekkel és költségvetéssel készült, óriási siker övezte. Már az is jó előjelnek számított, hogy a kezdés előtt negyedórával bezárták a bejárat ajtókat, mert minden ülő és állóhely elkelt. Ezzel a produkcióval azóta is az országot járjuk, és már közel 30 alkalommal tapsolhatott a közönség az előadás végén. Az ősz újra a kisebbek számára nyújtott lehetőséget a bemutatkozásra. Október 23-án *Csetényi-Presser: A Piros esernyő* c. mesével léptek színpadra az apróságok.

1995 tavaszának bemutatja *Presser: A PADLÁS* c. musicalja, melyet március 25-én mutattunk be a város lakosságának, s melyben nagy segítségünkre volt Zalai Tamás, a Jókai Színház művésze. A darabbal azóta is járjuk az országot, és immáron 20 alkalommal mutathattuk be a nagyszerű kísértetmusicalt, például július 8-án, pontosan éjfélkor, amikor is közel 200 ember viszonzta a kísértetpartynkra a meghívást, és így lakmározhatott az erre az alkalomra elkészített 500 darab szilvásgombócból. ezért ezúton is köszönet szüleinknek!

Április 7-9 között a romániai BESZTERCE, valamint a magyarlakta NEMEGYE községben léphettünk fel, és azóta mi is vendégül láthattuk erdélyi vendégeinket. A VÁM-on eltöltött hosszú idő miatt Nemeregyre este 11 órára értünk oda, és közel 3 órás késéssel adhattuk elő műsorunkat, de nem bántuk, mert a zsúfolásig megtelt "pajta" színházban egy boldog és lelkes közönség fogadott minket.

A nyári előkészületek után, (álalános réning, táncórák stb.) után 1995. október 21-én egy a 60-as évek zenéire íródott és koreografált táncos produkcióval rukkoltunk elő, melyben a legutóbbi KI MIT TUD országos televíziós közédöntőjének résztvevői, a HOLIDAY társastáncklub segített bennünket és amelyet óriási sikerrel játszottunk országszerte.

1996. tavaszán újabb nagy fába vágtuk a fejszénket, amikor Déry - Presser - Adamis: *KÉPZELT RIPIORT EGY AMERIKAI POPFESZTIVÁLRA* c. musicalt mutattunk be teljes élő, zenekari kísérettel, egy kicsit átdolgozva, a saját felfogásunkban, s amely darabot ez év őszén, egy dunéntúli turnén mutathattunk be Sárváron, Körmenden, és több más városban.

Szakmai fejlődésünket szolgálja, hogy többször járunk és jártunk a gyulai Várszínházban, a Szegedi Szabadtéri Játékokon, vagy akár Budapesten is, ahol a Művelődési Központ támogatásával az újonnan felújított Vígyszínházban *Presser: A Padlás* c. musicalt nézhette meg karácsonyi ajándékként december 26-án a csoport 35 tagja.

1996-ra az általános önismereti és színjátszó képzés mellett, melyben a nyári szünetben segítségünkre volt Szép László Radnóti díjas kiváló rendező, olyan bemutatókat tervezünk, mint *A LA MANCHA LOVAÇJA* vagy a békési SZIVÁRVÁNY színjátszó körrel közösen az *ALADDIN*, vagy *A MUZSIKA HANGJA*.

Hagyományteremtőként ebben az évben először szeretnénk megrendezni a MEZŐKOVÁCSHÁZI NAPOK c. 3 napos rendezvényt, amely lehetőséget biztosítana a város és a környék amatőr művészeinek a bemutatkozásra, s amely igazi vidám napokat, valódi kulturális élményt biztosíthatna a város lakóinak. *Koncertek, vetélkedők, szabadtéri színház a strand területén.*

A nyáron a Művészeti és Szabadművelődési Alapítvány valamint a mezőhegyesi HOTEL NONIUS támogatásával 2 hétig szakmai képzésben és táborozáson vehetett részt a csoport, és a konkrét próbák, az önismereti, beszéd-, hang-, stb. gyakorlatok mellett a városnak egy szabadtéri előadással kedveskedtünk, ahol egy kalap alá véve eddigi összes "örülködésünket", részleteket adtunk elő műsorainkból.

Hagyományként, minden évben fontosnak tartjuk ezt a közösen eltöltött 2 hetet, hiszen a sikeres munkához elengedhetetlen, hogy a csoport tagjai jól megismerjék, elfogadják egymást, és jó hangulatban akarjanak együtt dolgozni.

Részt vettünk a mezőberényi BÉKE FESZTIVÁLON, a CSABA EXPO"95-ön, a DÁNFOK NAPOK-on, az Országos Gyermekvédő Liga jótékonyági estjén Budapesten és a Balatoni Ifjúsági Túrisztikai Találkozón Zánkán, valamint a KI MIT TUD? ezévi fordulóján, ahol eddig sikeresen továbbjutott a csoport 6 perces színpadi formációjával.

1996-ban eddig közel 50 alkalommal mutatkoztunk be az ország számos pontján, és szeretnénk, ha ebben az esztendőben is legalább ennyi helyre eljuthatnánk ezzel is hirdelve az amatőr színjátszás szépségét, emellett szeretnénk az idén méltó módon megünnepelni csoportunk 5. születésnapját.

100%-os egymásra támaszkodás

A gyakorlat nagyon alkalmas arra, hogy jó kapcsolatokat teremtsen a csoportban, különösen akkor, ha szabadon lehet partnert választani.

- A és B térdel egymásnak háttal, C kinyújtózik a vállukra támaszkodva. A tartó partnerek lassan hímbló mozgást végeznek. Fokozatosan közelednek a földhöz, mozgásuk oldalirányú, majd elérnek a földre és egyik karjukkal fenntartják C-t.
- Négy vagy több személyből álló csoport gyakorlatai:
 1. Négy diák felemel és fenntart egy ötödiket.
 2. Négy diák egy ötödiket karjánál fogva a magasba emel és hímbló.
 3. A csoport tagjai, akik tartó szerepet játszanak lefekszenek - egy társuk végighengeredik rajtuk, úgy, hogy azok gurítják tovább. (Emlékszünk az ügyességi játékoknál közölt magyar népi játékra, a "zsidó dobó"-ra? Annak is ugyancsak a hatása.)

Vizuális, motorikus, verbális emlékezet edzése

Tárgyak az asztalon

Tíz különböző tárgy van az asztalon. Megfigyelési idő 20 másodperc. Ezután letakarjuk a tárgyakat, s különböző módon vallatjuk emlékezetünket, fokozatosan növelve a követelményeket: például csökkentjük a megfigyelési időt, növeljük a tárgyak számát, pontosabb leírást kérünk színre, formára, csoportosításra, elhelyezkedésre nézve, nagyon hasonló vagy nagyon különböző tárgyakat mutatunk.

Holnap, ha hozzád indulok

A gyerekek körben ülnek. Az első mondja: "Holnap, ha hozzád indulok, magammal viszek egy bőröndöt (vagy amit akar)". A második mondja: "Holnap, ha hozzád indulok, magammal viszek egy bőröndöt és egy kalapdobozt". A harmadik megismétli a bőröndöt és a kalapdobozt és hozzáad valamit.

A játék folytatódik, és mindenkinek a pontos sorrendben kell elsorolnia, hogy miket visz magával. Ha valaki hibázik, kiesik a játékból. Addig tart a játék, míg mindenki ki nem esett. Nehezíteni lehet azzal, hogy a különböző tárgyakat ábécérendben kell megnevezni.

Tartógyakorlatok

Hárman dolgoznak: *A* és *B* alkot kapcsolatot *C*-vel.

1. "Gólya viszi a fiát." *A* és *B* megtartják *C*-t karjánál fogva, és segítik a felmászásban. Ez jó gyakorlat a foglalkozás kezdetekor, segít a feszültség oldásában, az egymás iránti bizalom és a kölcsönös kapcsolat kialakításában a csoporton belül.
2. *A* és *B* megtartja és ellenőrzi *C* mozgását, a karját fogják kétoldalt. *C*-nek meg kell feszítenie a lábát, ki kell lazítania felsőtestét, és így kell segítenie, hogy az őt megtartó partnerek bánni tudjanak vele.
3. *C* fekszik a földön, lábát felhúzza. *A* és *B* felemelik, először a fejét veszik fel a földről és úgy emelik fel, hogy egyik oldaláról a másikra fordítják, miközben a feje szabadon lóg.
4. A tartó partnerek úgy könnyítik meg a harmadik partner felemelését, hogy bakot tartanak neki. *C* szabadon esik előre és hátra, miközben a másik kettő hátával megtartja. A meghajlított állapotban átveszi a súlyt és átadja *B*-nek. A tartás minősége fontos, mert a súly átvételét és átadását érezni kell.

100%-os egymásra támaszkodás

A gyakorlat nagyon alkalmas arra, hogy jó kapcsolatokat teremtsen a csoportban, különösen akkor, ha szabadon lehet partnert választani.

- *A* és *B* térdel egymásnak háttal, *C* kinyújtózik a vállukra támaszkodva. A tartó partnerek lassan himbáló mozgást végeznek. Fokozatosan közelednek a földhöz, mozgásuk oldalirányú, majd elérnek a földre és egyik karjukkal fenntartják *C*-t.
- Négy vagy több személyből álló csoport gyakorlatai:
 1. Négy diák felemel és fenntart egy ötödiket.
 2. Négy diák egy ötödiket karjánál fogva a magasba emel és himbál.
 3. A csoport tagjai, akik tartó szerepet játszanak, lefekszenek - egy társuk végighengeredik rajtuk, úgy, hogy azok gurítják tovább. (Emlékszünk az ügyességi játékoknál közölt magyar népi játékra, a "zsákdobós"-ra? Annak is ugyanez a hatása.)

- a) Észrevetted-e, hogy "én", "te" és "ő" kijelentéseket teszel? Mikor? S vajon miért?
- b) Ismersz-e olyan embereket, akiknek a beszédében gyakran fordul elő ez a rendhagyó "ragozás"? Szerinted mi ennek az oka? Emlékszel konkrét esetekre?
- c) Te milyen típusú emberekkel szemben vagy milyen helyzetekben használod a legnagyobb valószínűség szerint a rendhagyó igeragozást?

"Én" kijelentések:

1. Én nem táncolok valami jól.
2. Én optimista vagyok.
3. Én szeretem a gyors kocsikat.
4. Én időnként veszek egy csokor lottószelvényt.
5. Én általában csatlakozom a többiek véleményéhez.
6. Én úgy gondolom, hogy ha valamit érdemes megcsinálni, akkor azt érdemes jól megcsinálni.
7. Én igen fontosnak tartom a jólöltözöttséget.
8. Én hiszem, hogy az embereknek segíteniük kell egymást.
9. Én élénk képzelettel rendelkezem.
10. Én úgy hiszem, hogy erős katonai védőerővel kell rendelkezünk.
11. Én néha kijövök a sodromból.
12. Én elvetem a középosztálybeli értékeket.
13. Én a könnyebb fajsúlyú irodalmat szeretem.
14. Én tiszteltem a szüleim nézeteit.
15. Én szívesen tartom számon mindazt, ami a szomszédban történik.
16. Én emelkedett morális elveket követek.
17. Én szót emelek a jogaimért.
18. Én ritka műtárgyakat gyűjtök.
19. Én úgy gondolom, hogy fontos jó benyomást kelteni.
20. Én liberális nézeteket vallok.
21. Én kölyökkoromban jól kitomboltam magam.
22. Én azt mondom, hogy egy megspórolt forint az egy megkeresett forint.
23. Én kihasználom a lehetőségeimet.
24. Én egy árnyalattal molettebb vagyok a kelleténél.
25. Én nem igazodom a társadalmi szokásokhoz.
26. Én szűkszavú ember vagyok.
27. Én fogékony vagyok.
28. Énnekem hullik egy kissé a hajam.
29. Én rugalmas vagyok.
30. Én kikérem a részemem.
31. Én néha éjfél után is kimaradok.
32. Én az olcsó szivarokat kedvelem.
33. Én néha egy kissé ingerült vagyok.
34. Én jól megválogatom a barátaimat.
35. Én rendszeresen járok templomba.
36. Természetesen néha kozmetikázom magam egy kicsit.
37. Én megnézem az utcán a nőket.
38. Én nem bánom a pikáns viccet sem, ha az tényleg vicces.
39. Én néha kicsit tágan kényszerülök értelmezni az igazságot.
40. Én mindig igyekszem elkerülni a verekedést.
41. Én inkább a kevésbé választékos, de kényelmes öltözetet kedvelem.
42. Én néha másnapra halasztom a dolgokat.

Titkos karmester

Az előző játék változata. Körben ülünk, s kiküldünk valakit a teremből. Választunk egy "karmester"-t, s mindannyian az ő pózát vesszük fel. A továbbiakban őt figyeljük, s követjük minden mozdulatát, de úgy, hogy a visszahívott játékos ne tudja megtalálni, ki indítja a mozgást, ki a karmester. Figyelem! Ez nem tükörijáték! Balnak a bal, jobbnak a jobb felel meg.

Kacsintójáték

Mozgással összekapcsolt figyelemgyakorlat. Kijelölünk (úgy, hogy a többiek nem látják) egy játékvezért, a kacsintót. A gyerekek összevissza sétálnak, ugrálnak, közben fél szemmel figyelik egymást. Akire a játékvezér rákacsint, leül a földre, és semmiféle módon nem jelezheti a többieknek, hogy ki volt a kacsintó. Amikor leleplezik a kacsintót vagy már csak egy marad állva közülük, újból kezdődik a játék.

A játékvezér kijelölése mindig titkos. A vezérek akkor játszanak jól, ha a legkevesebb feltűnést keltik személyükkel, és ha állandó irányváltoztatással vezetik félre a többieket. A gyerekek akkor játszanak jól, ha gyorsan és sokat mozognak, de közben alaposan figyelik egymást.

Titkos karmester

Az előző játék változata. Körben ülünk, s kiküldünk valakit a teremből. Választunk egy "karmester"-t, s mindannyian az ő pózát vesszük fel. A továbbiakban őt figyeljük, s követjük minden mozdulatát, de úgy, hogy a visszahívott játékos ne tudja megtalálni, ki indítja a mozgást, ki a karmester. Figyelem! Ez nem tükörijáték! Balnak a bal, jobbnak a jobb felel meg.

Tükörijáték

Mozdulatok és pozíciók pontos megfigyelésére szolgál, s emellett a mozgáskoordinációt javítja, minden korosztály kedveli.

A tükörgyakorlatok iskolai körülmények között való alkalmazásához adunk javaslatokat, alsó tagozatos tanítóknak:

- a) A tanító - jól látható helyzetben - szemben áll az osztállyal. Valamennyi tanuló feláll. A tanító jelzi a tükröt: testétől alsókarnyi távolságban előrefordított tenyérrel megmutatja a tükör síkját. A tanulók ugyanígy jelzik a tükröt. Mindig ez a játék kiinduló mozzanata. A tanító két karjával, kezével lassú, könnyen utánozható mozdulatokat tesz. Az osztály tükörként, azaz ellentétes karjával, kezével - követi a mozgást. Az első tükrözés kb. 50-60 másodpercig tart.
- b) Ketten-ketten szemben állnak. Vállmagasságig emelik egymás felé fordított tenyerüket. Először *A* mutat kezével-karjával egyszerű mozdulatokat és *B* utánozza, azután fordítva. A mozdulatokat később bonyolultabbakká is tehetjük. Fej-, arc- és felsőttest-mozdulatokat is tükrözhetünk. A gyakorlat eleinte nagy mulatságot kelt, később azonban megszokjuk, s megtanuljuk, hogyha alaposan összpontosítunk a másik mozdulatára, nincs időnk nevetgélni. 2-3 perc után cseréljünk párt!
- c) A tanulók hármásával álljanak fel egy egyenlő oldalú háromszög három sarkára. Kezdjék el újból a tükrözést! Most ketten utánoznak egyvalakit. Játshatjuk mindezt fáziskéséssel, három - vagy négyszögben, esetleg két egymás előtt álló sorban, amikor

FELHASZNÁLT IRODALOM:

1. MERŐ BÉLA : SZINHÁZ ÉS KOMMUNIKÁCIÓ
(KLTE BTK, SZAKDOLGOZAT)
2. ADY ENDRE : SZINHÁZ
(VÁLOGATOTT TANULMÁNYOK)
GONDOLAT 1979
3. GABNAI KATALIN : DRÁMAJÁTÉKOK
(MÚZSA, 1993)
4. MAGYAR SZINHÁZTÖRTÉNETI LEXIKON
5. DRÁMAJÁTÉKTÁR (KÖRÖSVIDÉKI DRÁMAPEDAGÓGIAI
FÜZETEK, 1995)
6. MONTÁGH IMRE : GYERMEKSZINJÁTSZÓK
BESZÉDNEVELŐ KÖNYVE
(MÚZSA, 1985)

